

LUKU 9. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kieli- ja kulttuuritietoinen opetus vahvistaa oppilaiden kielellistä tietoisuutta ja luo pohjan erilaisuutta arvostavalle moninaisuudelle. Kielitietoisessa koulussa jokainen opettaja on kielenopettaja, erityisesti koulukielen sekä oman oppiaineensa kielen opettaja.

Oppilaan omaa kieli- ja kulttuuri-identiteettiä pyritään tukemaan oman katsomusaineen ja oman äidinkielen opetuksella. Lisäksi opetuksessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan oppilaiden, heidän huoltajiensa sekä yhteisöjensä kulttuuritietämystä, esimerkiksi tietoa eri alueiden luonnosta, elämäntavoista, historiasta, kielistä ja kulttuureista. Tavoitteena on tukea monikielisyttä sekä opettaa oppilaita arvostamaan moninaisuutta ja käymään kulttuurista dialogia.

Opetuskielenä alueella on suomi, ja opetuksen tukena voidaan käyttää myös muita oppilaan osaamia kieliä, mahdollisuuksien mukaan erityisesti omakielistä tukea.

9.4. Muut monikieliset oppilaat, opetuksen järjestäminen

Monikielisyys ja opetusjärjestelyt kouluissa

Muita monikielisiä oppilaita koulussa voivat olla kaikki erilaisin muuttostatuksin maahan tulleet oppilaat (pakolaiset, turvapaikanhakijat, maahanmuuttajat, paluumuuttajat). Monikielisiä oppilaita ovat myös Suomessa syntyneet monikieliset lapset, paitsi saamelaiset ja saamenkieliset, romanit tai viittomakieliset (Perusteiden luvuissa 9.1. - 9.3. jo erikseen esiteltyinä olleet kieliryhmät).

Tavoitteena on tukea monikielistä oppilasta kohti hänelle asetettuja oppimistavoitteita, monikielisyttä sekä oppilaan identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Kaikessa opetuksessa otetaan huomioon oppilaan tausta ja lähtökohdat, aikaisempi kouluhistoria, äidinkieli ja kulttuuri sekä maassaoloaika.

Monikielisiä oppilaita rohkaistaan käyttämään omaa kieltään oman oppimisensa tukena sekä koulun toiminnassa. Oman äidinkielen oppiminen ja käyttö tukevat eri oppiaineiden sisällön omaksumista sekä akateemista monikielisyttä. Oppilaita kannustetaan osallistumaan oman äidinkielen opetukseen. Oman äidinkielen opetuksen järjestämiseksi alueella voidaan tehdä yhteistyötä eri koulujen ja jopa kuntien kesken. Huoltajille lähetetään kysely opetukseen osallistumisesta. Huoltajat vastaavat tarvittavista kuljetuksista oman äidinkielen opetusryhmiin.

Perusopetukseen valmistavaa opetusta voidaan järjestää inklusiivisena omassa lähikoulussa tai erillisissä, ryhmämuotoisissa valmistavan opetuksen VALO-ryhmissä joissakin kouluissa. Valmistavassa opetuksessa oleville laaditaan aina oma opinto-ohjelma, jota kuvataan tarkemmin valmistavan opetuksen perusteissa sekä paikallisissa valmistavan opetuksen opetussuunnitelmissa. Ryhmämuotoiseen opetukseen voi osallistua oppilaita alueen eri koulujen piiristä. Valmistavan opetuksen jälkeen oppilaat siirtyvät pääsääntöisesti ja

ensisijaisesti omaan lähikouluunsa. Tarvittava kuljetus eri koulualueelta tuleville oppilaille järjestetään vain valmistavan opetuksen ajaksi.

Suomi äidinkielenä ja kirjallisuus -oppimäärän sijaan maahanmuuttajalle opetetaan joko kokonaan tai osittain suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, jos oppilaan suomen kielen peruskielitaidossa on puutteita yhdellä tai usealla kielitaidon osa-alueella. Mikäli oppilaalla on suomen kielen peruskielitaidoissa puutteita, häntä tuetaan kaikissa oppiaineissa sekä oppimisen eri osa-alueilla hyvien oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja siitä, että oppilas suorittaa oppivelvollisuutensa. Koulu tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Tavoitteena on edistää lapsen ja nuoren oppimisen edellytyksiä, turvallisuutta ja koko kouluyhteisön hyvinvointia. Kodin ja koulun yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä kielitaustat.

Kodin ja koulun välisessä yhteistyössä otetaan huomioon myös perheiden kulttuuritausta ja kokemukset lähtömaan koulujärjestelmästä. Huoltajat tutustutetaan suomalaiseen koulutusjärjestelmään, koulun toiminta-ajatukseen, opetussuunnitelmaan, arviointiin, oppilashuoltoon sekä opetusmenetelmiin. Huoltajille tulee antaa riittävää tietoa, ohjausta ja tukea. Kouluissa on myös huomioitava vanhempien erilaiset edellytykset ja mahdollisuudet viestintävälineiden käyttöön ja käytettävä tarvittaessa erilaisia viestintätapoja. Muista maista muuttaneita huoltajia tulee tukea niin, että he voivat toimia uudessa ympäristössä vastuullisina huoltajina ja tukea lastensa kehitystä ja koulunkäyntiä. Molemminpuolinen tiedonvaihto kodin ja koulun välillä on tärkeää. Koulun on hyvä saada tietoa lapsen taustasta, kehityksestä ja aiemmasta koulunkäynnistä. Myös huoltajien tulee saada tietoa suomalaisesta koulutusjärjestelmästä ja lapsen koulutusmahdollisuuksista eri ikävaiheissa.

Kodin ja koulun yhteistyön edellytyksenä on myös riittävä huoltajien kielitaito tai tarvittavan tulkkauksen järjestäminen tärkeissä tapaamisissa. Perheessä voidaan puhua monia eri kieliä. Tapaamisten onnistumiseksi on selvitettävä, mitä kieliä kotona puhutaan ja myös se, millä kielellä huoltajat mieluiten kommunikoivat esimerkiksi silloin, kun tarvitaan tulkkia.

Oppimisen tuki ja oppimissuunnitelma

Mikäli oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, huomioidaan tämä myös tarvittaessa muiden oppiaineiden sisältöjen eriyttämisessä. Monikielisille oppilaille tehdään tarvittaessa henkilökohtainen oppimissuunnitelma.

Oppimissuunnitelman tavoitteena on turvata oppilaalle edellytykset edetä opinnoissaan tasavertaisena ja edistää hänen hyvinvointiaan. Oppimissuunnitelma tukee kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa ja tarvittaessa tulkin avustuksella.

Monikieliselle oppilaalle laaditaan ehdottomasti oppimissuunnitelma, jos

- oppilaan opiskelemat tavoitteet ja sisällöt poikkeavat oman vuosiluokan S2-tavoitteista ja S2-sisällöistä (esimerkiksi jos 7. luokalla oleva oppilas opiskelee S2-oppimäärää 5. vuosiluokan tavoitteiden ja sisältöjen mukaisesti),
- oppilaan opetuksen tavoitteita ja sisältöjä on eriytettävä vuosiluokan tavoitteista jossakin oppiaineessa tasavertaisten oppimismahdollisuuksien saavuttamiseksi,
- jos oppilas tarvitsee oppimiseensa erityisjärjestelyjä, jotka poikkeavat normaaleista tukitoimista .

Monikielisen oppilaan oppimissuunnitelmassa keskeisenä sisältönä kuvataan

- oppilaan tausta ja lähtökohdat (kuten äidinkieli ja kulttuuri, suoritettut/käytyt kouluvuodet sekä maassaoloaika)
- oman äidinkielen opiskelu ja oman äidinkielen hyödyntäminen muussa kouluopetuksessa (yhteistyö oppilaiden, huoltajien sekä kyseisten kieli- ja kulttuuriyhteisöjen kanssa)
- S2-opetus: poikkeamat oman vuosiluokan opetuksesta
- eri oppiaineiden eriytetyt tavoitteet ja sisällöt
- muut tarvittavat opetusjärjestelyt ja tukimuodot
- arviointi eri oppiaineissa
- oppilaan muu kotoutuminen (osana kotoutumissuunnitelmaa).

Monikielisen oppilaan oppimissuunnitelmasta on Joensuussa oma malli. Muut kunnat voivat käyttää samaa oppimissuunnitelmaa tai yleisen tai tehostetun tuen oppimissuunnitelmia.

Mikäli oppilas tarvitsee tehostettua tai erityistä tukea muiden kuin kieleen ja kulttuuriin liittyvien oppimishaasteiden takia, laaditaan oppilaille tarpeen mukaan tehostetun tuen oppimissuunnitelma tai HOJKS.

Myöhään maahan tullut oppilas (erityisesti luokat 7–9) voidaan vapauttaa tarvittaessa toisen kotimaisen kielen opiskelusta; oppimäärän vuosiviikkotuntimäärä korvataan tällöin esimerkiksi englannin opetuksella tai suomi toisena kielenä -opetuksella. Oppilasta tuetaan antamalla tarvittaessa ensisijaisesti oman äidinkielistä tukiopetusta.

Arviointi

Mikäli oppilas opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, huomioidaan tämä myös muiden oppiaineiden sisältöjen arvioinnissa. Oppilaan arvioinnin tulee aina pohjautua asetettuihin tavoitteisiin. Monikielisten oppilaiden arvioinnissa tulee myös ottaa huomioon oppilaan tausta ja vähitellen kehittyvä suomen kielen taito. Arvioinnissa käytetään monipuolisia ja joustavia arviointitapoja. Arvioinnissa huomioidaan oppilaan kokonaistilanne, ja oppilas saa osoittaa osaamistaan monin eri tavoin. Erilaisissa näyttötilanteissa varmistetaan, että kukin oppilas ymmärtää tehtävänannon ja saa riittävästi aikaa tehtävän suorittamiseen. Lisäksi huolehditaan mahdollisuuksista hyödyntää tarvittaessa tieto- ja viestintäteknologiaa ja antaa suullisia näyttöjä. Arviointi nähdään kokonaisuutena, jossa huomiota kiinnitetään erityisesti jatkuvan palautteen antamiseen sekä yhteistyöhön huoltajien kanssa.

Arviointi voi olla sanallista päättöarviointiin asti. Sanallisistakin arvioista tulee käydä ilmi, onko oppilas suoriutunut hyväksytysti lukuvuoden opinnoista kussakin opinto-ohjelmaansa kuuluvassa oppiaineessa. Perusopetuksen päättötodistuksessa arviointi on aina numeerinen. Vain oppilas, jolla on väestörekisterissä merkittynä äidinkieli muu kuin suomi, voi saada

perusopetuksen päättötodistuksessa päättöarvioinnin suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -
oppimäärässä.